

МЕТОДИ ТА ПРИНЦИПИ РОЗРОБЛЕННЯ СЕРІЇ КАРТ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Проаналізовано методологію створення карт банківської системи яка відображає багатоаспектність вивчення структури і функціонування об'єкта. Запропоновано системний підхід, завдяки якому серія карт банківської системи України відображається як цілісна система взаємопов'язаних просторово-часових закономірностей розміщення, формування і розвитку, функціонально-компонентної, територіальної і організаційної структур.

Обґрунтовано та проаналізовано застосування системного підходу, його методів та принципів при розробленні серії карт банківської системи України. Виявлено структурну цілісність банківської системи України, проаналізовано напрямки системного картографування банківської системи, обґрунтовано основні принципи картографічного моделювання.

Ключові слова: тематичне картографування, банківська система України, серія карт, методика картографування, картографічне моделювання.

Вступ. Картографування банківської системи України нова справа у тематичному картографуванні. Історичні процеси, які розвивалися на території держави, а саме в апараті управління державних органів зумовили перехід від однорівневої до багаторівневої банківської системи. В наслідок чого карти фінансово-кредитної системи виділили в окрему категорію.

Метою картографування банківської системи України є відображення її цілісності, взаємопов'язаних просторово-часових закономірностей формування на всіх етапах розвитку, структури та функціонування. Вивчення та відображення їх з урахуванням всіх аспектів за допомогою системного підходу методами картографічного моделювання має важливе значення

для вирішення задач їх розвитку та проблем різного характеру.

Створення і розроблення нового наукового напрямку тематичного картографування є досить важливим як у прийнятті господарських рішень, так і в процесі навчання студентів або перепідготовки спеціалістів, тому коло користувачів карт даної тематики є досить широким.

Аналіз останніх досягнень і публікацій. Літературні та електронні інформаційні джерела які розкриваю обрану тему, а саме праці Вакуленко О. В., Баранського М. М., Саліщева К. О. та інших вчених у галузі банківської справи, містять теорію, наукові принципи й методи картографування банківської сфери. Їх дослідження присвячені розробленню теоретико-методологічних та методичних основ картографування банківської системи. Саме вони розкривають суть об'єкта картографування, географічні підходи і територіальні чинники функціонування цього об'єкта.

На жаль, наукові дослідження не відображають банківську сферу як єдину систему соціально-економічного комплексу, компоненти якої взаємодіють як єдиний організм. Залишається досить багато невирішених актуальних питань, розгляд яких дасть можливість поглибитися у складні банківські процеси та розширити теоретико-методологічні аспекти системного картографування. Тому для удосконалення карт дослідження банківської системи слід здійснити поглиблене опрацювання концепцій, сюжетів та тем, які б дали змогу виразно та адекватно відобразити певні процеси розвитку та функціонування банківської системи України на основі системного підходу.

Мета і завдання статті. *Метою* даної статті є обґрунтування та аналіз застосування системного підходу, його методів та принципів при розробленні серії карт банківської системи України.

На основі поставленої мети доцільним є послідовне виконання наступних завдань:

- виявлення структурної цілісності банківської системи України;
- аналіз напрямків системного картографування банківської системи;
- обґрунтування основних принципів картографічного моделювання;
- практична реалізація дослідження.

Виклад основного матеріалу. Метою системного картографування є розроблення та впровадження системи картографічних моделей, які комплексно та цілісно відображають особливості розвитку, розміщення, функціонування, структуру, процеси та явища банківської системи України.

Системний підхід є методологічною основою створення карт банківської системи, завдяки якому об'єкт картографування, його природні і соціально-економічні комплекси відображаються як цілісні системи різного ієрархічного рангу які взаємодіють між собою. Впровадження та використання системного підходу при картографуванні банківської системи України має важливе значення при вирішенні ряду методологічних проблем, а саме: узагальнення попереднього досвіду картографування; впровадження єдиної методики картографування, її уніфікація; розроблення системи класифікації для карт даної тематики; математизація картографічних досліджень і як наслідок комп'ютеризація.

Під час розробки серії карт системний підхід застосовується для:

- аналізу об'єкта картографування як складної багатофункціональної системи;
- створення знакової системи;
- відображення карт банківської системи як системної органічної моделі;
- структурування інформації.

У системному картографуванні банківської системи України можемо виділити дві стадії – системний аналіз та картографічне моделювання. Перш за все визначають об'єкт картографування, його характер функціонування, специфіку, просторово-часові параметри. На другій стадії застосовується структурний аналіз, з'ясується територіально-організаційна та функціонально-компонентна структури. Важливо виявити склад, структуру, підпорядкованість компонентів для відбору, узагальнення та обґрунтування показників системи карт.

Банківській системі притаманна певна структура, яка забезпечує цілісні – стійкий взаємозв'язок, визначена взаємовідповідність, взаєморозташування усіх складових. Банківська система є поліструктурною як і будь-яка інша реальна система. А кожна її складова може містити множину інших

різних структур. Слід виділити основні структури, які повністю розкривають об'єкт картографування:

- територіальна – показує сукупність територіальних елементів, які поєднані та взаємодіють між собою;
- функціонально-компонентна – представляє всі види економічної діяльності;
- організаційна – упорядковує організаційні процеси;
- хроноструктура – характеризує кількісні та якісні зміни.

Методичний принцип системного картографування заснований на двоїстому розгляді системи, тобто як системи в цілому, так і окремої підсистеми. Суть методики полягає в розчленуванні банківської системи в процесі картографічного моделювання.

Завдяки системному картографічному дослідженню банківської системи, яке базується на врахуванні географічних особливостей території, її розвитку, розміщення, функціонування та структури, розробляється тематика, зміст та склад карти.

Враховуючи структурну визначеність об'єкта дослідження та виходячи із загальних принципів системного підходу виділимо основні принципи картографічного моделювання:

- системність – банківська система представлена як цілісна множина компонентів що взаємодіють між собою (вхід в систему – процес – зворотній зв'язок – вихід – обмеження системи). Виходячи з ієрархії різного типу та враховуючи тематичний аспект, складають групи систем картографічних моделей: країна; регіон; банківський центр; банк, як елементарна одиниця.

- відповідність системи структури об'єкта моделювання – застосовуючи метод послідовного поглиблення аналізу, окремого моделювання компонентів, сукупність карт необхідно подати як систему, яка всебічно характеризує об'єкт.

- створення системи карт, яка повністю характеризує банківську систему України. Карти повинні мати узгодженні математичні основи, компоновання, легенди, системи умовних позначень і показники картографування.

- виходячи з мети дослідження створюють різні варіанти карт, різні їх поєднання та сюжетів.

- виділення найголовніших елементів картографічного моделювання, їх взаємозв'язків.

- логічне, послідовне та інформаційне поєднання карт в системі.

Таким чином, виділяють дві моделі дослідження, розміщення, розвитку, структури і функціонування банківської системи України. Об'єктна модель має високий рівень стандартизації сучасної класифікації видів економічної діяльності, вона є найзручнішою для системного картографування. При створенні картографічних анімацій слід застосовувати ретроспективно-динамічну модель, яка дозволяє розглядати декілька версій, здійснювати їх поетапний аналіз.

Головною складовою, що пов'язана з усіма процесами дослідження і відображає застосування підходу при залученні інформації про об'єкт картографування – структурування її з метою формування різних баз даних, використання автоматизованих методів та графічного аналізів при моделюванні, а також способу оброблення і перетворення даних. Досить важливу роль при цьому відіграє систематизація та класифікація даних, яка розкриває взаємозв'язки компонентів і елементів банківської системи.

Етапи робіт при формуванні об'єкта, які дозволяють правильно підійти до аналізу, який метод краще використати і як найефективніше подати результати:

- математично-статичний аналіз закономірностей розподілу явищ, процесів і оцінка їх змін з часом;
- динамічне просторове моделювання;
- створення карт щільності статистичних поверхонь та їх концентрації;
- відображення регіональних закономірностей функціонування;
- одержання похідних карт.

Отже, найважливішими принципами розроблення змісту карт банківської системи є:

- декомпозиція – це показ цілого через його окремі частини, тобто в процесі моделювання відбувається розчленування всієї системи на компоненти;
- абстрагування – це виділення головного, відокремлення найсуттєвішого від другорядних властивостей;
- уніфікація – це застосування єдиних правил у розробці змісту карт.

Висновки. Системний підхід та системне моделювання складають теоретико-методологічні основи картографування

банківської системи на всіх етапах її дослідження (інформаційне забезпечення, створення, використання карт). Система карт повинна мати узгоджені географічні основи, масштаб, цілісну та уніфіковану систему показників, щоб мати можливість аналізувати та співставляти карти на будь-якому рівні.

Практичною реалізацією роботи є створення серії карт банківської системи України за допомогою програми Adobe Illustrator.

Рецензент – доцент, кандидат географічних наук Дудун Т. В.

Література:

1. Асланикашвили А. Ф. Единство и системная сущность географии и картографии / А. Ф. Асланикашвили // Человек и природа в географической науке. – Тбилиси : Мецниереба, 1981. – С. 6-27.

2. Вакуленко О. В. Картографічне моделювання банківської системи України [Текст] / О. В. Вакуленко // Проблеми неперервної географічної освіти і картографії. – 2003. – Вип. 4. – С. 21-25.

3. Вакуленко О. В. Картографування стану розвитку банківської системи України на основі ГІС-технологій [Текст] / О. В. Вакуленко // Вісн. геодезії і картографії. – 2004. – №3. – С. 35-38.

4. Вакуленко О. В. Основні напрями створення карт банківської системи України з використання ГІС-технологій [Текст] / О. В. Вакуленко // Укр. геогр. журнал. – 2002. – №2. – С. 15-18.

5. Енциклопедія сучасної України: Том 2. [Кarti] / Україна. Банківська система. – 1:5 000 000 / Авт.: Козаченко Т.І., Вакуленко О.В. – К., 2003. – 872 с.

6. Картографічне моделювання: Навчальний посібник [Текст] / Т.І. Козаченко, Г.О. Пархоменко, А.М. Молочко; Під ред. А.П. Золовського. – Вінниця: Антекс – УЛТД, 1999. – 328 с.

7. Козаченко Т. І. Інтеграція функцій картографічного моделювання і ГІС-аналізу в геоінформаційних системах при суспільно-географічних дослідженнях [Текст] / Т. І. Козаченко // Укр. геогр. журнал. – 2004. – №3. – С. 48-61.

8. Козаченко Т. І. Методологічні й методичні основи картографування фінансово-кредитної системи в Національному атласі України [Текст] / Т. І. Козаченко, Ю. Д. Качаев,

О. В. Вакуленко // Вісн. геодезії і картогр. – 2005. – № 2. – С. 20-29.

9. Національний атлас України [Карти]. – К. : Ін-т географії НАН України, Інтелектуальні системи ГЕО. – 1999 – 2000. – 440 с.

10. Савчук О. В. Картографування банківської системи і ринку фінансових послуг України: теоретико-методологічні основи: наукова монографія [Текст] / О. В. Савчук ; за заг. ред. Т. І. Козаченко. – Дірект Лайн, 2011. – 177 с.

11. Салищев К. А. Картоведение : Учебник. – 3-е изд. [Текст] / К. А. Салищев. – М. : Изд-во МГУ, 1990. – 400 с.

12. Тикунов В. С. Моделирование в картографии: Учебник [Текст] / В. С. Тикунов. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – 405 с.

13. Національне рейтингове агентство «Рюрік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://rurik.com.ua>.

О. А. Бабенко

МЕТОДЫ И ПРИНЦИПЫ РАЗРАБОТКИ СЕРИИ КАРТ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Проанализировано методологию создания карт банковской системы, которая отражает многоаспектность изучения структуры и функционирования объекта. Предложен системный подход, благодаря которому серия карт банковской системы Украины отображается как целостная система взаимосвязанных пространственно-временных закономерностей размещения, формирования и развития, функционально-компонентной, территориальной и организационной структур.

Обосновано и проанализировано применения системного подхода, его методов и принципов при разработке серии карт банковской системы Украины. Выявлена структурная целостность банковской системы Украины, проанализированы направления системного картографирования банковской системы, обоснованы основные принципы картографического моделирования.

Ключевые слова: тематическое картографирование, банковская система Украины, серия карт, методика картографирования, картографическое моделирование.

O. Babenko

ELABORATING METHODS AND PRINCIPLES OF MAP SERIES OF UKRAINIAN BANK SYSTEM

There are analyzed the methodology of bank system mapping that

reflects the multidimensional approaches for the structure and operation of the facility. A systematic approach is supposed by which a series of maps showing the banking system of Ukraine as a complete system of linked spatial and temporal regularities placement, the formation of it, functionally-component, territorial and organizing structures.

There are grounded and analyzed the using of system approach, its methods and principles used to elaborating of map series of Ukrainian bank system. The structure unity of Ukrainian bank system is revealed and analyzed the directions of system mapping of bank system and grounded the main principles of cartographic modeling.

The system approach and system modeling create the theoretical and methodological bases of bank system mapping on the all stages of it investigation (information supply, maps creating and using). The map system must have coherent geographic bases, scale, single and united system of indicators to have the possibility to analyze and to compare the maps on each level.

Keywords: thematic mapping, the banking system of Ukraine, a series of maps, methods of mapping, cartographic modeling.

Надійшла до редакції 26 лютого 2016 р.